
**KARDINALOVA PRIGODNA RIJEČ NA SUSRETU
S RAVNATELJIMA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA
TE PREDŠKOLSKIH USTANOVA U GRADU ZAGREBU**

Zagreb, Vijenac, 4. prosinca 2012. godine

Suradnja obitelji i škole u odgoju i obrazovanju djece i mladih

1. Srdačno vas sve pozdravljam u ovoj dvorani Vijenac Nadbiskupijskog pastoralnog instituta. Posebno pozdravljam nazočne ravnateljice i ravnatelje naših javnih i privatnih predškolskih ustanova te osnovnih i srednjih škola. U pluralnom društvu ovakvi susreti, koji nisu službeni, ni obvezni, nego slobodni i suradnički, više su nego potrebni. Oni pružaju prigodu ne samo za susret nego i za međusobno upoznavanje i suradnju u službi općeg dobra.

Poštovane ravnateljice i ravnatelji, dok vam zahvaljujem na odazivu, želim vam i sa strane Crkve odati priznanje za važnu službu koju vršite u hrvatskom društvu. Ovakvim se susretima želi još više učvrstiti suradnju između Crkve i škole na području grada Zagreba, a razlog suradnje tih važnih ustanova našega društva jest dobro djece i mladih.

Vjeronauk u našim školama i sve što je s tim povezano posebno je polje naše suradnje. Hrvatska država, poput mnogih demokratskih država Europe i svijeta, u svjetlu načela o vjerskoj slobodi, a poštujući temeljno pravo roditelja na vjerski odgoj djece, jamči nastavu vjeronauka u svim javnim osnovnim i srednjim školama te u predškolskim ustanovama kao obvezni predmet za one koji ga izaberu.

Vjeronauk pak poštuje i potvrđuje opće odgojno-obrazovne ciljeve suvremene škole i, dajući specifičan prilog na području religioznog odgoja, pridonosi cjelovitom odgoju i obrazovanju učenika u hrvatskom društvu. Životne, društvene i vjerske prilike učenika naših škola znatno se i neprekidno mijenjaju. Školski vjeronauk mora računati s tom činjenicom i treba se neprestano prilagođavati novim potrebama i izazovima.

2. Analitičari suvremenog društva sve češće ističu da je budućnost čovječanstva pred mnogim neizvjesnostima. U sadašnjemu trenutku hrvatskoga društva i mi smo svjedoci različitih iskustava i znakovitih gibanja, pri čemu je nezaobilazno pitanje svjetonazora i religije. Dobro je, naime, uočiti stanovite kontraste. Dok se na gospodarskome planu pokazuje neuspjeh traganja za prihvatljivim putem napretka, povlače se na odgojnom području potezi ideološke naravi koji su u suprotnosti s bitnim odrednicama hrvatske kulture i svjetonazora većine.

Nakon snažnih zahvata u gospodarsko područje proizvodnje, čini se da se proces premješta u prostore odgoja, obrazovanja i kulture. Ako želimo dublje razmotriti problematiku, shvaćamo da je to dio puno širih zadiranja u antropološka pitanja, u kojima se Hrvatska gura u kolotečinu ozbiljnih obrata. U tom procesu odgoj i obrazovanje igraju najvažniju ulogu. Odgoj je »snaga budućnosti« (E. Morin), jer je jedno od najmoćnijih sredstava za pripremu društva sutrašnjice.

Odgojni modeli u europskim društvima imaju korijen u grčkoj, židovskoj i kršćanskoj kulturi. Odgoj koji se temelji na spomenutoj matrici ima za cilj odgajati cjelovitog čovjeka: imaginaciju, razum, karakter, duh. Nekada je ostvarivanje odgojnih ciljeva bilo zajamčeno strukturama

homogenog društva. Danas je i u našem odgoju i obrazovanju sve više teškoća koje ukazuju na krizu društva u kojemu se odgojni proces događa. Odgoj se događa u obitelji, u školi i drugim društvenim institucijama. No, isto tako znademo da u odgoju naše djece i mladih sve veću ulogu preuzimaju mediji, skupine vršnjaka, ulica.

3. Jedan od problema današnjeg odgoja općenito je činjenica da se formacija djece i mladih uglavnom usmjerava na njihovu profesionalnu osposobljenost. Danas je osobito važno kritičko razračunavanje s beskrupuloznim ekonomiziranjem odgoja i obrazovanja te svođenja osobe na »menadžera« na tržištu nezaustavljivog kapitalizma (Paul Ricoeur).

Često nedostaje odgoj osobe, tj. odgoj cjelovite osobe koji je neophodan. Parcijalni odgoj, koji bi bio samo intelektualni i tehnički, nije dovoljan za formaciju graditelja boljeg svijeta. Znanje se veoma lako može zloupotrijebiti. I u prošlosti i u sadašnjosti imamo brojne primjere. Dakle, »pod pojmom 'obrazovanje' ne misli se samo na poučavanje, odnosno na osposobljavanje za rad (iako su oba pojma bitni čimbenici razvoja), nego na potpunu formaciju osobe, tj. odgoj. S tim u vezi valja istaknuti i jedan problematičan vid: za uspješan odgoj potrebno je znati tko je ljudska osoba te upoznati njezinu narav«. Papa Benedikt XVI. upozorava da danas prevladava konfuzno ozračje, mentalitet i oblik kulture koji vodi k sumnji u vrijednost ljudske osobe, značenje i smisao same istine i dobra, i u krajnjoj liniji sumnja u vrijednost života.

Stoga, svaki bi cjeloviti odgoj morao integrirati četiri dimenzije: ljudsku, duhovnu, intelektualnu i profesionalnu. Profesionalna osposobljenost bit će toliko konstruktivnija za dobro društva koliko bude

---

osnažena trima prethodnima. Ove četiri dimenzije moraju ići zajedno i ne mogu i ne smiju biti odvojene.

4. Svjesni smo koliko je zahtjevan i težak zadatak odgoja i obrazovanja u društvu u kojem je svakodnevno sve očitija kriza prenošenja vrijednosti. Čini se kao da je suvremeno društvo nemoćno komunicirati, usmjeravati i prenositi vrijednosti dostojne čovjeka. U svim društvima je aktualno pitanje, a koje često izaziva polemike i prijepore, tko bi trebao propisati vrijednosti koje bi škola trebala promicati. Drugo važno pitanje je li škola i odgojna institucija?

Pitanje odgoja i vrijednosti nerijetko izaziva različita i oprečna razmišljanja i stavove. Zašto? Zato jer svaki odgojno-obrazovni projekt zahtijeva prijanjanje i promicanje određene slike čovjeka. Kad odgajamo i obrazujemo, komuniciramo vrijednosti koje promiču određenu antropologiju. Dakle, škola je mjesto gdje se osim znanja stječe i duhovno-moralna i socijalna formacija.

5. Ponovno se nameće pitanje: koje su vrijednosti koje čine filozofiju odgojno-obrazovnog sustava, odnosno koje ocrtavaju sliku čovjeka kakva želimo odgojiti? Budući da obrazovanje ima aktivnu ulogu u stvaranju određenog društva, važno je prepoznati koje su to opće vrijednosti koje podupiru školski programi i rad u školi. Od škole se očekuje promišljanje o vrijednostima i djelovanju u skladu sa zajednički usuglašenim društveno-kulturnim vrijednostima i odgojno-obrazovnim ciljevima.

Škola ne bi smjela promicati razvoj shvaćen isključivo na tehničko-ekonomski način, već promicati razvoj koji nije samo materijalan, nego također intelektualan, afektivan, duhovan, moralan. Zato se i ovom prigodom možemo pitati: je li sadašnji odgojno-obrazovni sustav i odgojno-obrazovna politika na tragu promicanja vrijednota koje uvažavaju čovjeka u cjelini – sve njegove dimenzije, pa i onu religioznu i duhovnu?

Kada je riječ o odgoju, osobito moralnom, traži se suglasje oko temeljnih vrijednosti koje se onda u školi prenose na nove naraštaje. Konsenzus ne znači nadmoć jedne ili druge institucije, već stvaranje odgojne »paradigme« koja bi jamčila cjelovit odgoj – odgoj djece i mladih, sposoban razvijati odgovorne osobe te promicati i graditi kvalitetnije društvo. Da bi se ostvario potreban konsenzus oko temeljnih odgojnih ciljeva, neophodno je razvijati su-odgojiteljsku suradnju između najvažnijih odgojnih institucija. Tu mislim poglavito na suradnju: obitelj i škole.

6. Bez obzira na duboke promjene koje pogađaju suvremenu obitelj, ona, posebno s pedagoškoga aspekta, ostaje primarni čimbenik u odgoju. Odgojna uloga roditelja je trajna, ali je različitog intenziteta s obzirom na dob djeteta. Obitelj je temeljna škola života i ponajprije o njoj ovisi tjelesni, emocionalni, socijalni, intelektualni, moralni i religiozni odgoj. U obitelji dijete stječe prva znanja, prva životna iskustva, usvaja sustav vrijednosti, norme ponašanja i model identifikacije.

Moderna društva sve više postaju osjetljiva na nezamjenjivu ulogu obitelji u složenim zadaćama odgoja i kvalitetnoga razvoja. To je izazov s kojim se moraju suočiti i vlade glede usklađivanja odgojne, kulturalne i

obiteljske politike. Da bi obitelj uistinu mogla odgovoriti svojoj naravnoj odgojiteljskoj zadaći, potrebno je uspostavljanje suradničkog odnosa s vanjskim čimbenicima - »su-odgojiteljima«, koji se pojavljuju kao svojevrsna alternativa.

Suradnja između obitelji i drugih odgojnih čimbenika, posebno sa školom, uključuje pravo roditelja na izražavanje vlastitih mišljenja, koristeći se pri tom različitim vrstama pritiska na ustanovu, kako bi ona modificirala svoje postupke, programe i metode koji su roditeljima neprihvatljivi. Škola mora poći od toga da dijete iz obitelji dolazi s određenim vrijednosnim usmjerenjima, a ona u tome smjeru dalje razvija i pokazuje nove putove, otvara djetetu nove mogućnosti za identifikaciju.

Roditeljska volja je nešto kao 'antropološka datost'; dakle ona nije samo pravni pojam. Škola ne bi smjela raditi protiv te volje, a da pritom ne izlaže dijete nepotrebnom opterećenju i da mu ne nanese štetu. Konsenzus roditelja je posebno važan u onim osjetljivijim dimenzijama odgoja, kao što je moralni odgoj, osobito spolni odgoj. Važno je, dakle, njegovati i razvijati suradnju između obitelji i škole kako ne bi došlo do sukoba ili mimoilaženja odgojnog prava obitelji i odgojne zadaće škole.

Kad razmišljamo o odgoju i obrazovanju pod vidom vrijednosti, ne možemo zanemariti pitanje uloge roditelja u kreiranju odgojno-obrazovne politike s jedne strane, i uvažavanja vrijednosnog sustava roditelja, s druge strane. Neizostavno je sudjelovanje roditelja u životu škole kako bi se ostvarila i jamčila suglasnost i jedinstvenost glede vrijednosti koje se u školi promiču. Odgoj je područje na kojem se planira i gradi odnos škola-obitelj na načelima kooperativnosti i zajedničke odgovornosti, poštujući pri tom ingerenciju svake od navedenih institucija.

7. Na razini Europske Unije i Vijeća Europe postoji niz asocijacija i inicijativa koje uključuju roditelje u kreiranje formalnih odgojno-obrazovnih struktura. Uključenost roditelja je veoma važan čimbenik, pače nezamjenjiv, u nastojanjima podizanja kvalitete odgoja i obrazovanja. Uvijek se iznova postavljaju pitanja: koja su legitimna prava i dužnosti roditelja u predmetu odgoja? Roditelji su »prirodno« i stvarno prvi odgojitelji svoje djece; oni su od samog rođenja usmjeravali ponašanja, stavove i vrijednosti svoje djece. Stoga se s pravom brinu za proces obrazovanja.

Zanimanje roditelja za odgoj i obrazovanje u mnogim europskim zemljama uvjetovano je zahtjevnošću demokracije. Demokracija nije monopol onih kojima je povjerena vlast, ili jedne odgojne institucije bez obzira kako se ona zvala. U europskoj praksi postoji karta prava i dužnosti roditelja u odnosu na odgoj i obrazovanje:

- roditelji imaju pravo biti priznati kao prvi odgojitelji svoje djece;
- roditelji imaju pravo slobodno pristupiti odgojnom sustavu;
- roditelji imaju dužnost surađivati sa školom u odgoju svoje djece;
- roditelji imaju pravo pristupa cjelokupnim školskim informacijama koje se tiču njihove djece;
- roditelji imaju pravo birati odgoj koji je u skladu s njihovim uvjerenjima i vrijednostima;
- roditelji imaju pravo biti na vrijeme informirani o sadržajima koje trebaju izabrati ili ne izabrati za svoju djecu;

- roditelji imaju pravo biti pitani o predmetu odgojne politike na svim razinama.

Reforme odgojno-obrazovnih sustava u Europi i dokumenti na kojima se reforme temelje sve više daju prostora obitelji i podcrtavaju poštivanje odgoja što ga izabiru roditelji i potiču na kooperativnost obitelji i škole. Ako izostane konsenzus između obitelji i škole teško se može doći do cjelovite vizije djeteta, vizije koja bi uvažavala sve čimbenike i dimenzije osobnosti. A bez takve vizije nema cjelovitog odgoja, a time ni uspješnog odgoja.

Poštovane ravnateljice i ravnatelji, vi najbolje znate koliko je dragocjena suradnja s roditeljima i dobro su vam znane posljedice ako ona izostane. Stoga vam zahvaljujem za dragocjenu i plemenitu zadaću koju imate u našem društvu, a ona je zasigurno najvažnija jer o odgoju ovisi naša budućnost, te vas istodobno potičem na još tješnju suradnju s roditeljima i svim drugim institucijama koje mogu olakšati put očovječenja naše djece i mladih.